

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГАЛИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА
ЮРИДИЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

Кафедра права

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни
Цивільне процесуальне право
на тему:
Ускладнення в ході розгляду цивільних справ

Виконав:

Студент групи Пб21

Калужний Мар'ян

Науковий керівник:

к.ю.н. Руденко О.А.

Тернопіль, 2022

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| ВСТУП..... | 3 |
| РОЗДІЛ 1 Загальна характеристика ускладнень в ході розгляду цивільних справ..... | 5 |
| 1.1. Поняття та види ускладнень в ході розгляду цивільних справ..... | 5 |
| РОЗДІЛ 2 Зупинення провадження у справі як ускладнення в ході розгляду цивільної справи..... | 8 |
| 2.1. Поняття та підстави зупинення провадження у цивільній справі..... | 8 |
| 2.1.1. Обов'язкові підстави зупинення провадження у цивільній справі..... | 9 |
| 2.1.2. Факультативні підстави зупинення провадження у цивільній справі..... | 10 |
| 2.2. Особливості зупинення провадження у справі..... | 12 |
| 2.3. Наслідки зупинення провадження у цивільній справі та поновлення провадження..... | 13 |
| РОЗДІЛ 3 Закриття провадження у справі та залишення позову без розгляду як ускладнення в ході розгляду цивільної справи..... | 17 |
| 3.1. Підстави та наслідки закриття провадження у цивільній справі..... | 17 |
| 3.2. Підстави та наслідки залишення позову в цивільній справі без розгляду..... | 18 |
| 3.3. Відмежування закриття провадження у цивільній справі від залишення позову в цивільній справі без розгляду..... | 20 |
| ВИСНОВОК..... | 21 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... | 23 |

ВСТУП

У процесі судового розгляду цивільних справ можуть виникати обставини суб'єктивного і об'єктивного характеру, які перешкоджають суду розглянути справу по суті і постановити рішення в першому судовому засіданні або роблять неможливим його постановлення взагалі у даній справі. За наявності одних обставин переноситься розгляд судом справи на інший точно визначений строк, при виникненні других — тимчасово припиняється провадження на невизначений строк до усунення таких обставин, за наявності третіх — провадження в справі закінчується без постановлення по ній рішення. При цьому в одних випадках повністю виключається можливість постановлення у даній справі рішення, в інших — тільки в цьому провадженні, а при усуненні обставин, що викликали такі наслідки, розгляд і постановлення рішення можливі, але в іншому самостійному провадженні у справі.

До таких ускладнень належать перерва судового розгляду, відкладення розгляду справи, зупинення провадження у справі, залишення заяви без розгляду та закриття провадження у справі.

Розгляд справи відкладається до усунення обставин, що його зумовило. ЦПК чітко не визначає перелік підстав відкладення розгляду справи, проте аналіз його положень дозволяє стверджувати, всі підстави умовно можна поділити на два види:

- обов'язкові, за наявності яких суд зобов'язаний відкласти розгляд справи;
- факультативні, за яких питання про необхідність відкладення розгляду справи віднесено на розсуд суду;

Окремі аспекти цього напряму наукових досліджень знайшли своє відображення у роботах І. В. Андронova, І. В. Бондар, І. О. Ізарову, О. В. Колобродову, Г. П. Тимченка, О. С. Ткачука та інших.

Мета і завдання роботи.

Мета роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу законодавства, наукової юридичної літератури визначити поняття та значення ускладнень в цивільному процесі, охарактеризувати їх підстави та наслідки, визначити відмінності.

Для реалізації мети даної роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити поняття та види ускладнень;
- окреслити підстави зупинення провадження у справі;
- дослідити класифікацію підстав на обов'язкові та факультативні;
- розкрити особливості зупинення провадження у справі;
- визначити наслідки та підстави поновлення провадження;
- охарактеризувати закриття та залишення позову без розгляду;
- провести відмежування закриття та залишення позову без розгляду.

Об'єктом є суспільні відносини, що виникають у цивільному процесі України, стосовно ускладнення під час розгляду цивільної справи.

Предметом є ускладнення в цивільному процесі.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є методи і прийоми наукового пізнання, в основі яких лежить загальнонауковий діалектичний метод, що надав можливість розглядати явища у розвитку, взаємозв'язку між собою та суспільством. У процесі дослідження були також використані такі загальнонаукові та спеціально-правові методи: історично-порівняльний, метод аналізу, узагальнення, соціологічний, спеціально-юридичний, порівняльно-правовий.

Курсова робота викладена на 24 сторінках, складається з трьох розділів та семи підрозділів, містить посилання на 14 законодавчих та наукових джерел.

РОЗДІЛ 1 Загальна характеристика ускладнень в ході розгляду цивільних справ

1.1. Поняття та види ускладнень в ході розгляду цивільних справ

В українському словнику термін «ускладнення» пояснюється як «дія за значенням ускладнити і стан за значенням ускладнитися» [1 с.489]; далі воно навіть співставляється «як зміна в будові слова, внаслідок якої від кореня відділяється його частина як суфікс, і тим самим воно стає складнішим за будовою». Отже, поняття

«ускладнення» охоплюється трьома складовими елементами: «дія»; «стан»; «зміна», які разом можна розуміти як «дія, яка призводить до зміни стану».

Цивільне процесуальне законодавство розрізняє дві основні форми ускладнень цивільного судочинства, які, своєю чергою, поділено ще на кілька:

- ускладнення, що є тимчасовими і можуть бути подолані та справа може бути розглянута по суті;
- ускладнення, внаслідок яких унеможлиблюється розгляд справи по суті.

Між собою ці форми відрізняються підставами, строками та наслідками.

Тимчасові ускладнення являють собою певні перешкоди для розгляду справи по суті, які можуть бути усунені та процес у справі може продовжуватися після їх усунення. Такі ускладнення можуть мати форму перерви в судовому засіданні, відкладення розгляду справи та зупинення провадження у справі.

Відповідно до ч.1-3 ст.240, ч. 2 ст.223 Цивільного процесуального кодексу України суд відкладає розгляд справи у випадках, встановлених частиною другою статті 223 цього Кодексу.

Такими випадками є:

1) неявка в судове засідання учасника справи, щодо якого відсутні відомості про вручення йому повідомлення про дату, час і місце судового засідання;

2) перша неявка в судове засідання учасника справи, якого повідомлено про дату, час і місце судового засідання, якщо він повідомив про причини неявки, які судом визнано поважними;

3) виникнення технічних проблем, що унеможливають участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції, крім випадків, коли відповідно до цього Кодексу судове засідання може відбутися без участі такої особи;

4) необхідність витребування нових доказів, у випадку коли учасник справи обґрунтував неможливість заявлення відповідного клопотання в межах підготовчого провадження;

5) якщо суд визнає потрібним, щоб сторона, яка подала заяву про розгляд справи за її відсутності, дала особисті пояснення. Викликати позивача або

відповідача для особистих пояснень можна і тоді, коли в справі беруть участь їх представники.

Якщо спір, розгляд якого по суті розпочато, не може бути вирішено в даному судовому засіданні, судом може бути оголошено перерву в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість якої визначається відповідно до обставин, що її викликали, з наступною вказівкою про це в рішенні або ухвалі.

Про відкладення розгляду справи або перерву в судовому засіданні, місце, дату і час нового судового засідання або продовження судового засідання суд повідомляє під розписку учасників справи, свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів, які були присутніми в судовому засіданні. Учасники справи, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі, які не прибули або яких суд вперше залучає до участі в судовому процесі, повідомляються про судові засідання в порядку, визначеному цим Кодексом [2].

Отже, перерва в судовому засіданні – це короткий проміжок часу, необхідний для вирішення окремих процесуальних питань (в тому числі для відпочинку суду та учасників процесу в нічний час, обідню перерву, святкові та вихідні дні), на який зупиняється судове засідання.

Відкладення розгляду справи, в свою чергу, передбачає перенесення її розгляду на відносно тривалий час із призначенням конкретної дати його проведення.

Розгляд справи відкладається до усунення обставин, що його зумовило. ЦПК України чітко не визначає перелік підстав відкладення розгляду справи, проте аналіз його положень дозволяє стверджувати, всі підстави умовно можна поділити на два види:

- обов'язкові, за наявності яких суд зобов'язаний відкласти розгляд справи (зокрема, у випадках, передбачених ч. 1 ст. 169, ч. 3 ст. 224, ч. 1 ст. 305 ЦПК);
- факультативні, за яких питання про необхідність відкладення розгляду справи віднесено на розсуд суду (ч.8 ст. 130, ч. 2 ст. 169, ст. 170, ст. 191 ЦПК) [2].

У разі відкладення розгляду справи суд повинен допитати свідків, які з'явилися. Тільки у виняткових випадках за ухвалою суду свідки не допитуються і викликаються знову.

РОЗДІЛ 2 Зупинення провадження у справі як ускладнення в ході розгляду цивільної справи

2.1. Поняття та підстави зупинення провадження у цивільній справі

Під час судового розгляду цивільних справ можуть виникати обставини, які ускладнюють цивільний процес, перешкоджають розгляду справи. Наявність окремих із них зумовлює зупинення провадження у справі, яке не завжди є негативним явищем, оскільки сприяє ухваленню законного і обґрунтованого судового рішення.

Незважаючи на значення зупинення провадження у справі, законодавство не містить самої дефініції цього поняття, а погляди вчених відрізняються, що призводить до появи різного роду дискусій.

Так, на думку В. В. Кравчука, О. І. Угриновської зупинення провадження по справі – це врегульована законом і оформлена ухвалою суду тимчасова перерва в провадженні у цивільній справі, викликана наявністю однієї з передбачених законом обставин, які заважають здійснювати її розгляд [3, с.550].

В. Ю. Мамницький також визначає зупинення провадження у справі через категорію перерви та виокремлює таку ознаку як невизначений строк. На думку вченого, зупинення провадження у справі – це перерва в судовому розгляді на невизначений строк у випадках, прямо вказаних в законі, які викликаються обставинами, що перешкоджають розгляду справи по суті, але не можуть бути усунуті ні судом, ні сторонами, тобто не залежать від їх волі [4, с. 609].

Проте, більшість науковців не поділяють думки В.Ю. Мамницького щодо виділення такої ознаки як невизначений строк, оскільки ст. 253 ЦПК України якраз і визначає строки зупинення провадження в цивільній справі. Хоча, варто зазначити, що такі строки статтею не конкретизовано, а вони пов'язані з певними подіями, наприклад залучення до участі у справі правонаступника чи законного представника.

В свою чергу, О.М. Трач зазначає, що саме ознака невизначеності строку відрізняє зупинення провадження у справі від відкладення розгляду справи, оскільки у випадку відкладення суд одразу визначає наступну дату судового засідання, а у випадку зупинення провадження дата не визначається, так як вона не може бути відома суду чи учасникам процесу. В такому випадку, відповідно до ч.1 ст.254 ЦПК України провадження у справі поновлюється за клопотанням учасників справи або за ініціативою суду не пізніше десяти днів з дня отримання судом повідомлення про усунення обставин, що викликали його зупинення [2].

На думку Ю. В. Білоусова, М. Б. Гарієвської, зупинення провадження у справі – це процесуальна дія суду про перенесення розгляду справи на невизначений строк

за наявності чітко передбачених законом підстав, які перешкоджають розгляду справи [5, с. 439].

М. Й. Штефан вважає, що зупинення провадження у справі – це тимчасове. На невизначений строк, припинення процесуальних дій щодо розгляду справи, спричинене обставинами, які унеможливають подальший розвиток процесу [6, с.388].

Як тимчасове припинення провадження у справі на точно невизначений строк, який виникає при настанні певних об'єктивних обставин, точно визначених у законі, за наявності яких суд не може продовжувати розгляд справи тлумачить зупинення провадження С.Я. Фурса [7, с.651].

Зазначене ще раз доводить те, що в науковій літературі відсутній єдиний погляд на тлумачення поняття «зупинення провадження».

Окремі вчені виокремлюють таку самостійну ознаку зупинення провадження у справі як заборону вчинення будь-яких процесуальних дій до поновлення провадження у справі [8, с.414].

Отже, зупинення провадження у справі характеризується наступними ознаками:

- 1) полягає у тимчасовому припиненні процесуальної дії на стадіях підготовки справи до судового розгляду та судового розгляду;
- 2) вчинення будь-яких процесуальних дій, за винятком забезпечення доказів, забезпечення позову не допускається;
- 3) настає за обставин, чітко визначених судом;
- 4) неможливо передбачити момент усунення таких обставин;
- 5) зупиняє перебіг процесуальних строків;
- 6) оформляється ухвалою суду [9, с.48].

Виділяють обов'язкові та факультативні підстави зупинення провадження у справі.

2.1. 1. Обов'язкові підстави зупинення провадження у цивільній справі

Так, обов'язкові підстави зупинення провадження у цивільній справі визначаються ч.1 ст.251 ЦПК України, відповідно до якої суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі:

- 1) смерті або оголошення фізичної особи померлою, яка була стороною у справі, якщо спірні правовідносини допускають правонаступництво;
- 2) перебування сторони або третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або залучені до проведення антитерористичної операції;
- 3) призначення або заміни законного представника у випадках, передбачених статтею 63 ЦПК України;
- 4) надання сторонам у справі про розірвання шлюбу строку для примирення;
- 4¹) звернення обох сторін з клопотанням про зупинення провадження у справі у зв'язку з проведенням медіації;
- 5) прийняття рішення про врегулювання спору за участю судді;
- 6) об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, - до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі; суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду [2].

2.1.2. Факультативні підстави зупинення провадження у цивільній справі

Частина 1 ст.252 ЦПК України розкриває факультативні підстави зупинення провадження у цивільній справі, якими є:

- 1) перебування учасника справи на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі;
- 2) захворювання учасника справи, підтвердженого медичною довідкою, що виключає можливість явки до суду протягом тривалого часу;
- 3) перебування учасника справи у довгостроковому службовому відрядженні;

- 4) розшуку відповідача в разі неможливості розгляду справи за його відсутності;
- 5) призначення судом експертизи;
- 6) направлення судового доручення щодо збирання доказів у порядку, встановленому статтею 87 ЦПК України;
- 8) звернення із судовим дорученням про надання правової допомоги, вручення виклику до суду чи інших документів до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави;
- 9) прийняття ухвали про тимчасове вилучення доказів державним виконавцем для дослідження судом;
- 10) перегляду судового рішення у подібних правовідносинах (у іншій справі) у касаційному порядку палатою, об'єднаною палатою, Великою Палатою Верховного Суду [2].

Також вказана вище стаття передбачає випадки, коли зупинення провадження у справі не допускається. Так, не допускається зупинення провадження у справі про стягнення аліментів з підстави наявності спору про батьківство (материнство), визначення місця проживання дитини, про участь одного з батьків або родичів у вихованні дитини, спілкуванні з дитиною.

Суд не зупиняє провадження у випадках перебування учасника справи на альтернативній (невійськовій) службі не за місцем проживання або на строковій військовій службі; захворювання учасника справи, підтвердженого медичною довідкою, що виключає можливість явки до суду протягом тривалого часу; перебування учасника справи у довгостроковому службовому відрядженні, якщо відсутня сторона веде справу через свого представника [2].

2.2. Особливості зупинення провадження у справі

Проаналізувавши наведені вище підстави зупинення провадження у справі варто зазначити, що при врахуванні цих підстав суди повинні ретельно дослідити, чи спроможні ці підстави вплинути на кінцеве рішення у справі.

В абзаці четвертому пункту 33 постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» судам роз'яснено, що, визначаючи наявність передбачених статтею 201 ЦПК України 2004 року (стаття 251 чинного ЦПК України) підстав, за яких провадження у справі підлягає обов'язковому зупиненню, суд повинен, зокрема, враховувати, що така підстава для зупинення провадження у справі, як зазначено у пункті 4 частини першої цієї статті - неможливість розгляду цивільної справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного, цивільного, господарського, кримінального чи адміністративного судочинства, застосовується у тому разі, коли в цій іншій справі можуть бути вирішені питання, що стосуються підстав, заявлених у справі вимог, чи умов, від яких залежить можливість її розгляду [10].

Так, Верховний Суд у справі № 452/1872/20 зауважив, що визначаючи наявність підстав, передбачених статтею 251 ЦПК України, за яких провадження у справі підлягає обов'язковому зупиненню, суд апеляційної інстанції не врахував, що така підстава для зупинення провадження у справі, визначена у пункті 6 частини першої цієї статті, застосовується у тому разі, коли в іншій справі можуть бути вирішені питання, що стосуються підстав, заявлених у справі вимог, чи умов, від яких залежить можливість її розгляду.

Касаційний цивільний суд вказав, що, зазначивши справу, до вирішення якої зупиняється провадження у справі, суд апеляційної інстанції не проаналізував предмети та підстави позовів у справах і не вказав обставини, які б давали підстави для висновку, що ухвалене судового рішення про визначення особі додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини за законом та ймовірність його оскарження в апеляційному порядку виключає можливість на підставі наявних доказів самотійно встановити при розгляді цієї справи наявність обставин, якими позивач обґрунтовував свої вимоги, а саме: встановлення факту родинних відносин і визнання за ним права власності на житловий будинок в порядку спадкування.

Суд касаційної інстанції дійшов висновку, що розгляд іншої справи не перешкоджає з'ясуванню обставин у цій справі, не є правовою підставою для

зупинення провадження на підставі пункту 6 статті 251 ЦПК України. А, зупинивши провадження у справі, суд порушив право позивача на розумні строки розгляду справи [11].

Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду змінив мотивувальну частину постанови апеляційного суду про відмову в задоволенні позову, застосувавши доктрину *venire contra factum proprium* (заборона суперечливої поведінки), та скасував ухвалу апеляційного суду про зупинення провадження у справі щодо скасування забезпечення позову, передав у цій частині справу для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції, зробивши такі правові висновки.

Колегія суддів ВС указала, що апеляційний суд зупинив провадження у справі щодо скасування забезпечення позову на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України, яка зобов'язує суд зупинити провадження у разі об'єктивної неможливості розгляду справи до вирішення іншої справи – до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі.

Проте тлумачення цього пункту свідчить, що зупинення провадження із посиланням на нього можливе до вирішення саме іншої справи. А можливість зупинення провадження на підставі п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК України в разі оскарження судових рішень у тій самій справі, яка переглядається, виключається. Тому апеляційний суд зробив неправильний висновок про наявність підстав для зупинення провадження, і оскаржена ухвала апеляційного суду перешкоджає подальшому провадженню у справі [12].

2.3. Наслідки зупинення провадження у цивільній справі та поновлення провадження

Із зупиненням провадження у справі припиняється вчинення будь-яких процесуальних дій по цій справі, за незначними винятками (наприклад, дій із забезпечення доказів) [13, с. 609]. При цьому окремі науковці вважають, що таким

винятком в умовах зупиненого провадження може бути не лише забезпечення доказів, а й процесуальні дії щодо забезпечення позову [9, с. 48].

Зазначений висновок поширюється й на випадки виконання судом клопотань експертів про надання додаткових матеріалів (згідно з ч. 3 ст. 107 ЦПК, визначаючи матеріали, що надаються експерту чи експертній установі, суд у необхідних випадках вирішує питання про витребування відповідних матеріалів за правилами, передбаченими ЦПК України для витребування доказів) чи погодження строків проведення експертизи. Або ж, наприклад, вирішення судом за зверненням лікаря-психіатра питання про примусове направлення фізичної особи, щодо якої відкрито провадження у справі про визнання її недієздатною, яка ухиляється від проходження експертизи, на судово-психіатричну експертизу (ч. 2 ст. 298 ЦПК) [2].

Надходження до суду подібних клопотань, їх вирішення, навіть у судовому засіданні за участю сторін, не свідчить про рух справи, тобто провадження в справі перебуває в зупиненому стані. При цьому поновлювати провадження (тимчасово, на момент виконання клопотання експерта) не лише недоцільно, а й процесуально незаконно, оскільки провадження у справі зупиняється на чітко визначений час – час проведення експертизи (про що прямо зазначено у п. 5 ч. 1 ст. 252 та п. 9 ч. 1 ст. 253 ЦПК України) та може бути поновлене лише після усунення обставин, що викликали його зупинення (ч. 1 ст. 254 ЦПК), тобто після проведення експертизи. Отже, ЦПК не передбачає тимчасове відновлення провадження (з метою вирішення окремих процесуальних питань) та його «повторного» зупинення з тих самих підстав.

Без однозначної відповіді залишається питання стосовно дій судді у разі повернення до суду матеріалів з експертної установи без виконання експертизи (через неможливість проведення експертизи з різних причин).

З буквального тлумачення положень ст. 252 і ст. 253 ЦПК випливає, що суд зупиняє провадження у справі саме у зв'язку з «призначенням судом експерти» (п. 5 ч. 1 ст. 252 ЦПК); при цьому провадження зупиняється «на час проведення експертизи» (п. 9 ч. 1 ст. 253 ЦПК).

Поновлюється провадження у справі після отримання судом повідомлення про усунення обставин, що викликали його зупинення (ч. 1 ст. 254 ЦПК).

У контексті положень п. 5 ч. 1 ст. 252 ЦПК та п. 9 ч. 1 ст. 253 ЦПК такими обставинами (тобто обставинами, що викликали зупинення провадження) є складний процесуальний факт – сам факт «призначення» судом експертизи шляхом постановлення відповідної ухвали та факт направлення матеріалів справи до експертної установи задля «проведення» експертизи.

При цьому повернення до суду матеріалів справи без виконання експертизи неможна вважати «проведенням експертизи», тобто тим фактом, з яким п. 9 ч. 1 ст. 253 ЦПК пов'язує можливість поновлення провадження у справі. Адже в разі повернення матеріалів справи до суду без проведення експертизи ухвала про призначення експертизи продовжує діяти (оскільки така ухвала суду є індивідуальним правовим актом та, як результат правозастосування, вичерпує свою дію її виконанням, тобто досягненням тієї мети, заради якої ця ухвала була постановлена, – проведення експертизи).

Отже, до моменту «проведення експертизи» ухвала суду про призначення експертизи продовжує діяти (зберігає свою юридичну чинність) як підстава, яка зумовила зупинення провадження у справі. І лише із втратою дії цієї ухвалою можна говорити про усунення обставин, що спричинили зупинення провадження у справі (ч. 1 ст. 254 ЦПК). Тому для поновлення провадження у справі (у разі повернення до суду матеріалів справи без виконання експертизи) необхідно анулювати підставу призначення експертизи, тобто скасувати раніше постановлену ухвалу суду про призначення експертизи, що можливо або на підставі ч. 3 ст. 135 ЦПК (у разі неоплати експертизи), або за аналогією з ч. 4 ст. 107 ЦПК (за наявності інших підстав для повернення матеріалів справи до суду без виконання експертизи).

Провадження у справі відновлюється після усунення обставин, що викликали його зупинення, за заявою особи, яка бере участь у справі, або з ініціативи суду, про що постановляється відповідна ухвала. З дня постановлення цієї ухвали продовжується і перебіг процесуальних строків [2].

РОЗДІЛ 3 Закриття провадження у справі та залишення позову без розгляду як ускладнення в ході розгляду цивільної справи

3.1. Підстави та наслідки закриття провадження у цивільній справі

Закриття провадження у справі – це форма закінчення розгляду цивільної справи без прийняття судового рішення у зв'язку з виявленням після порушення

провадження у справі обставин, з якими закон пов'язує неможливість судового розгляду справи.

Відповідно до ч.1 ст.255 ЦПК України суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо:

- 1) справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства;
- 2) відсутній предмет спору;
- 3) набрали законної сили рішення суду або ухвала суду про закриття провадження у справі, ухвалені або постановлені з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами;
- 4) позивач відмовився від позову і відмова прийнята судом;
- 5) сторони уклали мирову угоду і вона затверджена судом;
- 6) суд встановить обставини, які є підставою для відмови у відкритті провадження у справі відповідно до пунктів 4, 5 частини першої статті 186 цього Кодексу;
- 7) настала смерть фізичної особи або оголошено її померлою чи припинено юридичну особу, які були однією із сторін у справі, якщо спірні правовідносини не допускають правонаступництва;
- 8) після відкриття провадження у справі між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до третейського суду, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана [2].

Пунктом 2 ч. 1 ст. 255 ЦПК України встановлено, що суд закриває провадження у справі, якщо відсутній предмет спору [2].

Поняття «юридичний спір» має тлумачитися широко, з урахуванням підходу Європейського суду з прав людини до тлумачення поняття «спір про право» (п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Зокрема, ЄСПЛ зазначив, що відповідно до духу Конвенції поняття «спір про право» має розглядатися не суто технічно, йому слід надавати сутнісного, а не формального значення [14].

Предмет спору – це об’єкт спірного правовідношення, з приводу якого виник спір. Предмет позову розуміють як певну матеріально-правову вимогу позивача до відповідача, стосовно якої позивач просить прийняти судове рішення.

Підстави позову – це обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги щодо захисту права та охоронюваного законом інтересу.

Тобто правові підстави позову – це зазначена в позовній заяві нормативно-правова кваліфікація обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги.

З огляду на викладене відсутність предмета спору унеможлиблює вирішення справи по суті незалежно від обґрунтованості позову, а відповідно і здійснення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів осіб [14].

Прикладами відсутності предмета спору можуть бути дії сторін чи настання обставин, якщо між сторонами у зв’язку з цим не залишилося неврегульованих питань або спірні питання врегульовано самими сторонами.

Суд закриває провадження у справі у зв’язку з відсутністю предмета спору, якщо предмет спору був відсутній як на час пред’явлення позову, так і після відкриття провадження у справі, коли на час ухвалення судом першої інстанції судового рішення між сторонами у зв’язку з цим не залишилося неврегульованих питань.

3.2. Підстави та наслідки залишення позову в цивільній справі без розгляду

Відповідно до ч.1 ст.257 ЦПК України Суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо:

- 1) позов подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності;
- 2) позовну заяву від імені заінтересованої особи подано особою, яка не має повноважень на ведення справи;
- 3) належним чином повідомлений позивач повторно не з’явився в судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього

надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи;

4) у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

5) позивач до початку розгляду справи по суті подав заяву про залишення позову без розгляду;

6) між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до третейського суду, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана;

7) дієздатна особа, в інтересах якої у встановлених законом випадках відкрито провадження у справі за заявою іншої особи, не підтримує заявлених вимог і від неї надійшла відповідна заява;

8) провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у статтях 175 і 177 цього Кодексу, та не було сплачено судовий збір і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк;

9) позивач без поважних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору;

10) позивач у визначений судом строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат відповідача і відповідач подав заяву про залишення позову без розгляду;

11) після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду;

12) між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення суду іншої держави, якщо право укласти таку угоду передбачене законом або міжнародним договором України, за винятком випадків, якщо суд визнає, що така

угода суперечить закону або міжнародному договору України, є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана [2].

3.3. Відмежування закриття провадження у цивільній справі від залишення позову в цивільній справі без розгляду

Існують дві форми закінчення провадження без ухвалення рішення суду по справі: закриття провадження в цивільній справі та залишення заяви без розгляду.

Закриття провадження в цивільній справі – форма закінчення розгляду цивільної справа без ухвалення рішення суду, наслідком якого є неможливість повторного звернення до суду з тотожним позовом.

Залишення заяви без розгляду – форма закінчення розгляду цивільної справи без ухвалення рішення суду, за якої заінтересована особа не позбавляється права повторно звернутися до суду з тотожним позовом. Підстави залишення заяви без розгляду обумовлені недотриманням заявником умов реалізації права на звернення до суду, а також діями, спрямованими на відмову від продовження судового розгляду цивільної справи.

Про закриття провадження в справі та про залишення заяви без розгляду суд постановляє ухвалу, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку.

ВИСНОВКИ

За результатами написання курсової роботи було зроблено наступні висновки.

1. Цивільне процесуальне законодавство розрізняє дві основні форми ускладнень цивільного судочинства, які, своєю чергою, поділено ще на кілька:

- ускладнення, що є тимчасовими і можуть бути подолані та справа може бути розглянута по суті;

- ускладнення, внаслідок яких унеможлиблюється розгляд справи по суті.

Між собою ці форми відрізняються підставами, строками та наслідками.

Тимчасові ускладнення являють собою певні перешкоди для розгляду справи по суті, які можуть бути усунені та процес у справі може продовжуватися після їх усунення. Такі ускладнення можуть мати форму перерви в судовому засіданні, відкладення розгляду справи та зупинення провадження у справі.

2. Зупинення провадження у справі характеризується наступними ознаками:

7) полягає у тимчасовому припиненні процесуальної дії на стадіях підготовки справи до судового розгляду та судового розгляду;

8) вчинення будь-яких процесуальних дій, за винятком забезпечення доказів, забезпечення позову не допускається;

9) настає за обставин, чітко визначених судом;

10) неможливо передбачити момент усунення таких обставин;

11) зупиняє перебіг процесуальних строків;

оформляється ухвалою суду.

3.Із зупиненням провадження у справі припиняється вчинення будь-яких процесуальних дій по цій справі, за незначними винятками (наприклад, дій із забезпечення доказів). При цьому окремі науковці вважають, що таким винятком в умовах зупиненого провадження може бути не лише забезпечення доказів, а й процесуальні дії щодо забезпечення позову.

Зазначений висновок поширюється й на випадки виконання судом клопотань експертів про надання додаткових матеріалів (згідно з ч. 3 ст. 107 ЦПК, визначаючи матеріали, що надаються експерту чи експертній установі, суд у необхідних випадках вирішує питання про витребування відповідних матеріалів за правилами, передбаченими ЦПК України для витребування доказів) чи погодження строків проведення експертизи. Або ж, наприклад, вирішення судом за зверненням лікаря-психіатра питання про примусове направлення фізичної особи, щодо якої відкрито

провадження у справі про визнання її недієздатною, яка ухиляється від проходження експертизи, на судово-психіатричну експертизу.

4. Закриття провадження у справі – це форма закінчення розгляду цивільної справи без прийняття судового рішення у зв'язку з виявленням після порушення провадження у справі обставин, з якими закон пов'язує неможливість судового розгляду справи.

5. Залишення заяви без розгляду – форма закінчення розгляду цивільної справи без ухвалення рішення суду, за якої заінтересована особа не позбавляється права повторно звернутися до суду з тотожним позовом. Підстави залишення заяви без розгляду обумовлені недотриманням заявником умов реалізації права на звернення до суду, а також діями, спрямованими на відмову від продовження судового розгляду цивільної справи.

